

УДК 378.37.091

Мехед Ольга

ORCID 0000-0001-9485-9139

Scopus Author ID: 6506181994

Researcher ID: AAC-7333-2021

Кандидат біологічних наук, доцент,
завідувач кафедри біології
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: mekhedolga@gmail.com

Мехед Дмитро

ORCID 0000-0003-3905-3620

Scopus Author ID: 57193823626

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри кібербезпеки та математичного моделювання
Національного університету «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна) E-mail: d.mekhed@gmail.com

Мехед Катерина

ORCID 0000-0003-4599-4099

Аспірантка кафедри математики та економіки
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна) E-mail: ekaterina.mekhed@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Статтю присвячено розгляду актуальних питань ефективного здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Запропоновано теоретичний аналіз специфіки провадження соціально-педагогічної діяльності у контексті освітніх нормативних документів. Розглянуто особливості та визначено умови використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі професійної підготовки здобувачів освіти у закладі вищої освіти.

Метою статті є визначення актуальних питань використання інформаційно-комунікаційних технологій в ході здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти.

Методологія. Методологічною основою дослідження є системний та особистісно-орієнтований підходи до аналізу психолого-педагогічної літератури та педагогічного досвіду з питань соціально-педагогічної діяльності та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес. У роботі використано багаторівневий системний аналіз наукових джерел, що ґрунтується на філософському, загальнонауковому та частково-науковому та конкретно-науковому рівнях пізнання.

Наукова новизна полягає у встановленні основних підходів до впровадження інформаційних технологій як умови оптимізації здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти.

Висновки Питання ефективного формування готовності педагогів до провадження соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти набуває особливої актуальності саме в контексті застосування ІКТ. Готовність педагогів до вказаного виду діяльності виявляється у налаштованості їх на соціально-педагогічну діяльність, усвідомленні ними мотивів і потреб у цій діяльності; у наявності глибоких і різнобічних предметних знань з дисциплін обраного фаху й психолого-педагогічних, методичних знань, умінь і навичок стосовно роботи з учнями закладів середньої освіти. Аналіз використання ІКТ в освітньому процесі для збільшення ефективності СПД дає підстави зробити висновок, що це дозволить активізувати пізнавальну діяльність та самостійну роботу здобувачів освіти; забезпечити позитивну мотивацію навчання за допомогою інтерактивного діалогового гіпертексту; проводити заняття на високому естетичному і емоційному рівнях;

забезпечити значний рівень диференціації матеріалу; підвищити обсяг виконання робіт; удосконалити контроль та корекцію набутих знань; раціонально організувати освітній процес; формувати навички пошукової діяльності; забезпечити доступ до різноманітних пошукових систем, електронних бібліотек, інших інформаційних систем та ресурсів.

Ключові слова: *соціально-педагогічна діяльність, заклади освіти, здобувачі освіти, інформаційно-комунікаційні технології.*

Постановка проблеми. Розвиток України як демократичної держави, успішне існування її в європейському просторі анонсують прогресивні зміни розвитку національної системи освіти. Глобалізаційні зміни зумовлюють не лише модернізацію змісту системи освіти, а також гуманізацію її цілей та принципів, зміну фокусу на розвиток особистості здобувача освіти як основний ресурс, що зумовлює неперервний поступальний рух суспільства. Усвідомлення сучасної потреби у створенні та реалізації особистісного підходу до індивіда як одного з принципів організації освітнього процесу вимагає докорінної зміни освітньої мети та переорієнтації процесу навчання на особистість. Особистісно-зорієнтоване навчання передбачає його організацію на засадах глибокої поваги до особистості майбутнього кваліфікованого робітника, врахування особливостей індивідуального розвитку, ставлення до нього як до свідомого відповідального суб'єкта освітньої взаємодії. Ефективне здійснення соціально-педагогічної діяльності (СПД) сприяє дотриманню вищезазначених освітніх цілей. В той же час необхідність застосування комп'ютерної техніки в освітньому процесі регламентовано нормативно-правовою базою. Істотним недоліком у професійній підготовці сучасних фахівців є їхній недостатній професіоналізм у використанні інноваційних та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що негативно впливає на ефективність та рівень викладання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-педагогічні основи організації соціально-педагогічної діяльності зі школярами та молоддю знайшов відображення у дослідженнях І. Звереві, А. Капської, Н. Лавриченко, П. Плотнікова, С. Харченка й інших учених. Проблеми формування педагогічної культури родини, батьків, соціально-педагогічні аспекти сімейного виховання досліджували І. Бех, В. Костів, А. Кузьмінський, В. Омеляненко, В. Поставий, Р. Скульський, М. Стельмахович та ін.

Однак питання доцільності впровадження ІКТ до здійснення соціально-педагогічної діяльності, незважаючи на його актуальність [4] до цього часу є недостатньо вивченим як у теоретичному, так і в методичному плані. Вивчення сучасних та класичних наукових джерел, аналіз здобутків вітчизняної теоретичної та практичної науки стосовно професійної підготовки педагогів сприяли виявленню основних суперечностей, що склалися між соціальним замовленням щодо якісної професійної підготовки вчителів, готових до ефективного провадження соціально-педагогічної діяльності й усталеними підходами до професійної підготовки педагогів; вимогами до вмотивованої громадянської позиції здобувачів освіти і недостатньою кількістю наявного навчально-методичного та технічного забезпечення для її формування; необхідністю системного здійснення соціально-педагогічної діяльності зі здобувачами освіти, їх оточенням тощо та недостатньою готовністю педагогів до такої роботи [1, 2].

Метою статті є визначення актуальних питань використання інформаційно-комунікаційних технологій в ході здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти.

Методологія. Методологічним підґрунтям дослідження є системний та особистісно-орієнтований підходи стосовно аналізу психолого-педагогічної літератури та аналіз педагогічного досвіду з питань СПД та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес. У роботі застосовано багаторівневий системний аналіз інформаційних наукових джерел, що ґрунтується на загальнонауковому та частково-науковому та конкретно-науковому рівнях пізнання.

Наукова новизна полягає у встановленні основних підходів до впровадження інформаційних технологій як умови оптимізації здійснення соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти.

Методи дослідження. При виконанні дослідження використано комплекс нижчеперелічених методів: теоретичні – аналіз, синтез, конкретизація, порівняння, узагальнення, систематизація, теоретичне моделювання; емпіричні – бесіди, спостереження, аналіз результатів діяльності студентів.

Результати дослідження. Під впливом впровадження у всі сфери діяльності інформаційно-комунікаційних технологій наразі відбувається істотні зміни освітньої системи України. Аналіз педагогічного досвіду та наукової літератури свідчить, що використання новітніх ІКТ дає можливість зробити навчання більш інтенсивним, цікавим, продуктивним та забезпечити оперативним зворотним зв'язком. Саме за допомогою цифровізації та розвитку технологій перед педагогами відкривається простір можливостей більш ефективно будувати навчальний процес завдяки забезпеченню легкого доступу до джерел інформації, зберіганню значного обсягу та передачі інформації у будь-яку точку світу, забезпеченню можливості багаторазового відтворення необхідних фрагментів навчального матеріалу, урізноманітненню форм та засобів представлення та опрацювання інформації, створенню середовища для навчання та керування. Всюдипроникний розвиток ІТ-технологій сприятиме впровадженню нових технік і технологій на користь освітнього процесу.

Згідно Стратегії розвитку освіти України на 2021-2031, на сучасному етапі розвитку освітнього процесу можна виділити наступні тенденції: формування системи неперервної освіти впродовж усього життя; створення єдиного інформаційного простору; синтез засобів і методів традиційного навчання з інформаційно-комунікаційними технологіями; активне впровадження нових засобів і методів навчання, які орієнтовані на використання ІКТ; створення системи випереджувального навчання. Зважаючи на четверту промислову революцію ми спостерігаємо, що суспільство функціонує по-новому – технології відіграють провідну роль майже в усіх сферах нашого життя, в тому числі і в освіті. Враховуючи вищезазначене, перед педагогами постало завдання – забезпечення якісної освіти на основі використання ІКТ.

Соціальна робота та соціально-педагогічна діяльність являють собою різновиди професійної діяльності – власне спеціально організованої та чітко регламентованої активності фахівців, яка має на меті досягнення суспільно важливого результату. У досліджуваному нами напрямку – формування мотивації молодих людей до здорового способу життя [5]. Тому зміст і структура вказаного виду професійної діяльності, з одного боку, мають відповідати філософським та психологічним визначенням діяльності, а з іншого, відображати соціальний аспект вказаної діяльності, що обґрунтовується не лише соціальними замовленнями та соціальними проблемами, а й значною мірою виражається соціокультурними особливостями оточуючого середовища і часто знаходить свій відбиток у соціальній політиці держави [3, 6].

Основними завданнями інформатизації освіти є: зростання якості підготовки фахівців на ґрунті використання у освітньому процесі інформаційних технологій; застосування активних методів навчання, збільшення творчої та інтелектуальної складової; поєднання різноманітних видів освітньої діяльності; адаптація освітніх технологій до індивідуальних особливостей особистості; розробка таких технологій навчання, що сприяють активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, підвищують мотивацію на основі засобів і методів ІКТ до їх широкого використання у професійній діяльності; ефективно забезпечення неперервності та наступності в навчанні; розробка та впровадження навчальних матеріалів для дистанційного навчання; безперервне удосконалення програмно-методичного забезпечення освітнього процесу; упровадження інформаційних технологій у процес спеціальної професійної діяльності фахівців різних профілів [7].

Соціально-педагогічна діяльність викладача в закладах освіти, на нашу думку, є визначною та актуальною частиною професійної діяльності [8, 9], забезпечуючи своєчасне набуття та закріплення теоретико-методологічних, методичних, психолого-педагогічних, філософських, здоров'язбережувальних та гігієнічних складових компетентностей в організації освітнього процесу, та забезпечує підвищення рівня зацікавленості професійною діяльністю, сприяє своєчасному розвитку у здобувачів вищої освіти таких необхідних педагогу якостей, як активність, самостійність, здатність до самовдосконалення, ефективно оволодіння сучасними формами, методами і прийомами професійної діяльності. Соціально-педагогічна діяльність як складник фахової підготовки має надзвичайний вплив на становлення особистості педагога, забезпечує ефективну адаптацію здобувачів вищої освіти до максимально наближених умов професійної діяльності. Підводячи підсумки стосовно впровадження ІКТ в соціально-педагогічну діяльність потрібно відмітити, що це сприяє підвищенню професійного рівня педагогів, мотивації їх до пошуку нових нетрадиційних форм і методів роботи, зокрема СПД, сприяє також прояву творчої здібності педагога та його вихованців; сприяє підвищенню інтересу здобувачів освіти до навчання, значно активізує пізнавальну діяльність, збільшує якість засвоєння матеріалу молоддю; також сприяє інформованості батьків про напрями діяльності освітнього закладу та про результати конкретної особистості; ефективно впровадження ІКТ в освітній процес дозволяє робити заняття та виховні заходи більш сучасними завдяки цікавому дизайну представленої інформації; вчасне використання ІКТ дозволяє моделювати, вирішувати проблемні ситуації; також використання мультимедіа у СПД значно збільшує швидкість передачі інформації від викладача до слухачів та підвищує рівень її засвоєння, але й сприяє розвитку наступних процесів: увага, пам'ять, уява, мовлення, мислення, розвиває почуття кольору, композиції, бере участь у інтелектуальному, емоційному та моральному розвитку молоді. Широке використання ІКТ у освітньому закладі є збагачувальним і перетворювальним фактором, який є одним із шляхів оновлення змісту освіти згідно сучасним вимогам.

Висновки. Питання ефективного формування готовності педагогів до провадження соціально-педагогічної діяльності у закладах освіти набуває особливої актуальності саме в контексті застосування ІКТ. Готовність педагогів до вказаного виду діяльності виявляється у налаштованості їх на соціально-педагогічну діяльність, усвідомленні ними мотивів і потреб у цій діяльності; у наявності глибоких і різнобічних предметних знань з дисциплін обраного фаху й психолого-педагогічних, методичних знань, умінь і навичок стосовно роботи з учнями закладів середньої освіти. Аналіз використання ІКТ у освітньому процесі для збільшення ефективності СПД дає підстави зробити висновок, що це дозволить активізувати пізнавальну діяльність та самостійну роботу здобувачів освіти; забезпечити позитивну мотивацію навчання за допомогою інтерактивного діалогового гіпертексту; проводити заняття на високому естетичному і емоційному рівнях; забезпечити значний рівень диференціації матеріалу; підвищити обсяг виконання робіт; удосконалити контроль та корекцію набутих знань; раціонально організувати освітній процес; формувати навички пошукової діяльності; забезпечити доступ до різноманітних пошукових систем, електронних бібліотек, інших інформаційних систем та ресурсів.

Подальші дослідження передбачається провести в напрямі вивчення особливостей формування і професійного становлення майбутнього педагога.

References

1. Капська А. Й., Безпалько О. В., Вайнола Р. Х. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи : модульний курс дистанційного навчання. Київ, 2002. 164 с
Kapska, A. I., Bezpalko, O. V., & Vainola, R. Kh. (2002). Aktualni problemy sotsialno-pedahohichnoi roboty : modulnyi kurs dystantsiinoho navchannia [Actual problems of social and educational work: modular distance learning course]. Kyiv, Ukraine.
2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі : навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закл]. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 208 с.
Bezpalko, O. V. (2009). Sotsialna pedahohika : skhemy, tablytsi, komentari : navchalnyi posibnyk dlia stud. vyshch. navch. zakl [Social pedagogy : charts, tables, comments : tutorial for higher school students]. Kyiv, Ukraine: Center of educational literature.
3. Іванців О. Я. Підготовка студентів біологічних факультетів університетів до педагогічної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2000. 18 с.
Ivantsiv, O. Ya. (2000). Pidhotovka studentiv biolohichnykh fakul'tetiv universytetiv do pedahohichnoyi diyal'nosti v protsesi vyvchennya fakhovykh dystsyplin [Preparation of students of biological faculties of universities for pedagogical activity in the process of studying of professional disciplines]: *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, Ukraine.
4. Мехед Д. Б., Мехед О. Б., Швидкий А. Л. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у мотивації навчальної діяльності студентів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Збірник наукових праць*. Випуск 31. Київ-Вінниця : ТОВ: фірма «Планер», 2012. С. 417–422.
Mekhed, D. B., Mekhed, O. B., & Shvidkiy, A. L. (2012). Rol informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u motyvatsii navchalnoi diialnosti studentiv [The role of information and communication technologies in motivating students' learning activities]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. Zbirnyk naukovykh prats – Modern information technologies and innovative teaching methods in training: methodology, theory, experience, problems. Collection of scientific works*. Kyiv-Vinnitsa, Ukraine, 417–422.
5. Мехед О. Б., Рябченко С. В., Жара Г. І. Аналіз факторів, що впливають на формування здорового способу життя молоді. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2019. № 3 (159). С. 262–267.
Mekhed, O. B., Ryabchenko S. V., & Zhara G. I. (2019) Analiz faktoriv, scho vplivayut na formuvannya zdorovogo sposobu zhittya molodi [Youngsters healthy lifestyle factors analysis]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka. Serii «Pedahohichni nauky» – Bulletin of the Taras Shevchenko National University «Chernihiv Collegium». Pedagogical Sciences Series*. Chernihiv, Ukraine: NUChK, № 3 (159), 262-267.
6. Носко М. О., Грищенко С. В., Носко Ю. М. Формування здорового способу життя: навчальний посібник. Київ: Леся, 2013. 160 с.
Nosko, M. O., Hryshchenko, S. V., & Nosko, Yu. M. (2013). Formuvannya zdorovoho sposobu zhyttia: navchalnyi posibnyk [Shaping a healthy lifestyle]: a textbook. Kyiv, Ukraine: Lesya.
7. Носко М. О., Гаркуша С. В., Воєділова О. М. Здоров'язбережувальні технології у фізичному вихованні: монографія. Київ : СПД Чалчинська Н. В., 2014. 300 с.
Nosko, M. O., Harkusha, S. V., & Voiedilova, O. M. (2014) Zdoroviazberezhualni tekhnolohii u fizychnomu vykhovanni [Health-saving technologies in physical education]: monograph. Kyiv, Ukraine: SPD Chalchinska N. V.
8. Griban, G., Myroshnychenko, M., Tkachenko, P., Krasnov, V., Karpiuk, R., Mekhed, O., & Shyyan, V. (2021). Psychological and pedagogical determinants of the students' healthy lifestyle formation by means of health and fitness activities. *Wiadomości Lekarskie*, 74 (5), 1074–1078. doi: 10.36740/WLek202105105
9. Nosko, M., Mekhed, O., Ryabchenko, S., Ivantsova, O., Denysovets, I., Griban, G., Prysyzhniuk, S., Oleniev, D., Kolesnyk, N., & Tkachenko, P. (2020). The influence of the teacher's social and pedagogical activities on the health-promoting competence of youth. *International Journal of Applied Exercise Physiology*, 9(9), 18–28.

Mekhed O.

ORCID 0000-0001-9485-9139
Scopus Author ID: 6506181994

PhD in Biological sciences, Associate professor,
Head of the Department of Biology,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: mekhedolga@gmail.com

Mekhed D.

ORCID 0000-0003-3905-3620
Scopus Author ID: 57193823626

PhD in pedagogical sciences, associate professor,
Associate professor of the Department of Cybersecurity
and Mathematical Simulation,
Chernihiv Polytechnic National University
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: d.mekhed@gmail.com

Mekhed K.

ORCID 0000-0003-4599-4099

PhD Student at the Department of mathematics and economics,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: ekaterina.mekhed@gmail.com

USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE SOCIAL AND PEDAGOGICAL ACTIVITY

The article is devoted to the consideration of topical issues of effective implementation of social and pedagogical activities in educational institutions with the use of information and communication technologies. Theoretical analysis of the specifics of socio-pedagogical activities in the context of educational regulations is proposed. Peculiarities and conditions of using information and communication technologies in the process of professional training of students in a higher education institution are considered.

The purpose of the article is to identify topical issues of the use of information and communication technologies in the implementation of socio-pedagogical activities in educational institutions.

Methodology. The methodological basis of the study are systematic and personality-oriented approaches to the analysis of psychological and pedagogical literature and pedagogical experience in socio-pedagogical activities and the introduction of information and communication technologies in the educational process. The paper uses a multilevel systematic analysis of scientific sources, based on philosophical, general and partial-scientific and specific-scientific levels of knowledge.

The scientific novelty is to establish the main approaches to the introduction of information technology as a condition for optimizing the implementation of socio-pedagogical activities in educational institutions.

Conclusions The issue of effective formation of teachers' readiness to carry out socio-pedagogical activities in educational institutions becomes especially relevant in the context of the use of ICT. The readiness of teachers for this type of activity is manifested in their attitude to socio-pedagogical activities, their awareness of motives and needs in this activity; in the presence of deep and versatile subject knowledge in the disciplines of the chosen specialty and psychological and pedagogical, methodological knowledge, skills and abilities in relation to work with students of secondary education. Analysis of the use of ICT in the educational process to increase the effectiveness of socio-pedagogical activities gives grounds to conclude that it will intensify the cognitive activity and independent work of students; provide positive learning motivation through interactive dialogic hypertext; to conduct classes at a high aesthetic and emotional levels; provide a significant level of material differentiation; increase the volume of work; to improve control and correction of acquired knowledge; rationally organize the educational process; to form skills of search activity; provide access to various search engines, electronic libraries, other information systems and resources.

Keywords: social and pedagogical activity, educational institutions, students, information and communication technologies.

Стаття надійшла до редакції 25.11.2021 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України **М. О. Носко**